

Sygn. akt I C 1267/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2016 roku

Sąd Okręgowy w Radomiu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Kierończyk

Protokolant: sekr. sądowy Kamil Winiarski

po rozpoznaniu w dniu 18 maja 2016 roku w Radomiu

na rozprawie

sprawy z powództwa B. D.

przeciwko M. W.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

I. zobowiązuje pozwanego M. W. do złożenia oświadczenia woli następującej treści: „M. W. przenosi nieodpłatnie na B. D. udziały wynoszące 3/8 części w zabudowanej nieruchomości położonej w G. 353 gmina J. oznaczonej jako działki nr (...) o powierzchni 900 m² oraz nr (...) o powierzchni 1200 m², dla których Sąd Rejonowy w R. prowadzi księgę wieczystą numer (...) części w niezabudowanej nieruchomości stanowiącej drogę, położonej w G. gmina J. oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 1400 m², dla której Sąd Rejonowy w R. prowadzi księgę wieczystą numer (...)” a B. D. wyraża na to zgodę;

II. zasądza od M. W. na rzecz B. D. kwotę
3 617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. nakazuje ściąganie od M. W. rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w R. kwotę 6 000 złotych (sześć tysięcy) złotych tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu.

Na oryginale właściwy podpis

Sygn. akt IC 1267/15

UZASADNIENIE

Powódka B. D. pozwem z dnia 9 września 2015 wniosła o zobowiązanie pozwanego M. W. do złożenia oświadczenia woli przenoszącego na nią nieodpłatnie udziały wynoszące 3/8 części nieruchomości gruntowej położonej w G. Gmina J. oraz 3/32 części w niezabudowanej nieruchomości stanowiącej drogę.

W uzasadnieniu wskazała, że w dniu 8 stycznia 2008 roku zawarła z A. W. umowę darowizny na mocy, której przeniosła na nią prawo własności do 6/8 i 3/8 części nieruchomości położonych w G. stanowiących działkę zabudowaną i drogę do niej. A. W. w tej samej umowie darowała pozwanemu M. W. połowę darowanych udziałów. Warunkiem zawarcia wskazanej umowy darowizny była możliwość dalszego zamieszkiwania przez powódkę na tej nieruchomości i opieka nad nią A. W.. W czasie sprawowania tej opieki A. W. dokonała z rachunku bankowego

powódki kradzieży pieniędzy w kwocie 91 085, 80 zł – za co została prawomocnie skazana. Przestała się opiekować B. D.. Powódka złożyła w dniu 4 marca 2015 oświadczenie o odwołaniu darowizny. W dniu 3 kwietnia 2015 roku A. W. zbyła w drodze umowy sprzedaży pozwanemu M. W. posiadane udziały we własności nieruchomości. W dniu 11 czerwca 2015 roku pozwany wezwał powódkę do opuszczenia nieruchomości. Pozwany i A. W. mimo, że nie pozostają już w związku małżeńskim, ale nadal łączą ich stosunki zażyłości (pozew k. 3-5).

W odpowiedzi na pozew z dnia 9 grudnia 2015 roku pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazał, że kwestionuje powództwo co do zasady faktycznej i prawnej. Podkreślił, że uzyskał darowiznę, nie od powódki, lecz od własnej żony. Wówczas strony darzyły się wzajemnym zaufaniem. Pozwany nie dopuścił się nigdy wobec babki swej żony żadnych przejawów niewdzięczności. Podniósł również zarzut braku legitymacji procesowej biernej po jego stronie, gdyż powódka zarzuca niewdzięczność swoje wnuczce a nie jemu (k.72-73).

Na rozprawie w dniu 9 marca 2016 roku powódka sprecyzowała powództwo w ten sposób, że wniosła o przeniesienie własności udziału wynoszącego 3/8 nieruchomości i 3/32 części działki stanowiącej drogę. Jako podstawę żądania wskazała 407 kc w zw. z art. 898 § 2 kc (k.93).

Ostatecznie na rozprawie w dniu 18 maja 2016 roku powódka podtrzymała swoje stanowisko. Pozwany wniósł o oddalenie powództwa

i wskazał, że powódka nie zachowała terminu do odwołania darowizny ponadto podniósł, że przebaczyła ona wnuczce. Podkreślił również, że wnuczka powódki w 2008 roku kiedy dokonywała darowizny nie była bezpodstawnie wzbogacona i nie powinno się wobec niego stosować przepisów art. 898 § 2 kc (k. 101v).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

B. D. jest babką ojczystą A. W., sprawowała nad nią opiekę od 5 roku. Pozwany M. W. był mężem A. W. (okoliczność bezsporna).

Umową darowizny z dnia 8 stycznia 2008 roku zawartą przed notariuszem A. R. A nr (...) B. D. darowała wszystkie udziały w nieruchomościach położonych w G. gmina J. do 6/8 części zabudowanej nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 900 m² i (...) o powierzchni 1200 m² oraz do 6/32 części zabudowanej nieruchomości stanowiącej drogę oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 1400 m² o łącznej wartości 100 000 zł (d: § 2 ust. 1 aktu notarialnego Rep A nr (...)).

Na mocy tej samej umowy A. W. darowała udziały w nieruchomościach położonych w G. gmina J. do 3/8 części zabudowanej nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 900 m² i (...) o powierzchni 1200 m² oraz do 3/32 części zabudowanej nieruchomości stanowiącej drogę oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 1400 m² o łącznej wartości 50 000 zł swojemu mężowi M. W. (d: § 3 ust. 1 aktu notarialnego Rep A nr (...)).

Następnie powódka i małżonkowie W. mieszkali razem G. i mieli opiekować się B. D.. Wraz z nimi mieszkali trzej synowie A. W.. Powódka przekazała wnuczce kartę do konta na którym zgromadzone były jej oszczędności oraz na które wpływała emerytura. W okresie od 13 marca 2008 roku do 31 marca 2014 roku A. W. dokonała kradzieży pieniędzy w kwocie 91 085,80 zł na szkodę B. D.. Powódka dowiedziała się o tym fakcie, w czerwcu 2014 roku, kiedy przyjechał do niej syn S. D. i zawiózł ją do banku (d: zeznania powódki k. 93 od 00:07:32 do 00:48:09, k. 101 od 00:20:22 do 00:55:52 i k. 5 akt sprawy (...), świadka S. D. k. 93 v od 00:50:34 do 01:16:15).

W dniu 24 czerwca 2014 roku B. D. złożyła zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa kradzieży na jej szkodę i została przesłuchana

w charakterze pokrzywdzonego (d: notatka urzędowa k. 1 akt sprawy (...), protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej o przestępstwie k. 4-5 akt sprawy (...)).

Wyrokiem z dnia 4 grudnia 2014 roku Sąd Rejonowy w R. w sprawie (...) uznał A. W. za winną dokonania kradzieży pieniędzy w kwocie 91 085,80 zł na szkodę B. D. i skazał ją na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby wynoszący 3 lata oraz nałożył na A. W. obowiązek naprawienia szkody (d: odpis wyroku k. 15).

W lipcu 2014 roku A. W. wyprowadziła się z mieszkania zajmowanego wspólnie z babcią. Powódka nie wybaczyła jej nadużycia zaufania. W dniu 3 kwietnia 2015 roku A. W. zbyła w drodze umowy sprzedaży pozostałe udziały we własności tych nieruchomości. Pozwany w dniu 11 czerwca 2015 roku wezwał powódkę do opuszczenia zajmowanej nieruchomości i podjął kroki w celu eksmitowania jej z nieruchomości. B. D. była zmuszona wyjechać do swojego syna S. D. zamieszkałego w I. (d: zeznania powódki k. 93 od 00:07:32 do 00:48:09 i k. 101 od 00:20:22 do 00:55:52, świadka S. D. k. 93 v od 00:50:34 do 01:16:15, częściowo zeznania świadka A. W. k. 101 od 00:02:55 do 00:19:37)

Małżeństwo M. W. i A. W. zostało rozwiązane przez rozwód w kwietniu 2015 roku (d: zeznania powódki k. 93 od 00:07:3 i k. 101 od 00:20:22 do 00:55:52, zeznania świadka A. W. k. 101 od 00:02:55 do 00:19:37).

Oświadczeniem z dnia 3 marca 2015 roku powódka B. D. odwołała darowiznę nieruchomości położonych w G. gmina J., do 6/8 części w zabudowanej nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) oraz do 6/32 części niezabudowanej nieruchomości stanowiącej drogę oznaczonej jako działka nr (...). W piśmie z dnia 4 marca 2015 roku powódka wezwała A. W. do przeniesienia przedmiotu odwołanej darowizny w terminie 14 dni od otrzymania pisma (d: oświadczenie i wezwanie k. 16-17, potwierdzenia nadania k. 20-21).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o wskazane dowody w postaci dokumentów, zeznań świadków oraz zeznań powódki..

Sąd obdarzył co do zasady wiarą zeznania świadka S. D.. Jego zeznania są spójne, wyczerpujące i logiczne.

W ocenie Sądu zeznania powódki B. D. zasługują na wiarę w całości. Są one bowiem wyczerpujące, logiczne i spójne, a ponadto znajdują potwierdzenie w zeznaniach świadków.

Natomiast zeznania świadka A. W. nie zasługują na wiarę w zakresie w jakim twierdziła, że nie czytała oświadczenia o odwołaniu darowizny, którego odbiór potwierdziła własnoręcznym podpisem. Podkreślić należy, że nie przeczytała pisma, które otrzymała od swojej babki po tym jak przywłaszczyła sobie jej pieniądze. Ponadto jej zachowanie – sprzedaż byłemu mężowi posiadanych udziałów w darowanej nieruchomości świadczy o tym, że chciała się jej wyzbycić, by niemożliwy był jej zwrot uprawnionej.

Dokumenty zgromadzone w aktach sprawy oraz w aktach dołączonych nie były kwestionowane przez strony, nie budzą one również wątpliwości Sądu zarówno pod względem formalnym jak i materialnym.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne i zasługuje w całości na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 898 § 1 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności.

W orzecznictwie ugruntowany jest bowiem pogląd, że oświadczenie odwołujące darowiznę nieruchomości z powodu rażącej niewdzięczności ma charakter jedynie obligacyjny, nie powoduje przejścia własności nieruchomości z obdarowanego na darczyńcę, lecz stwarza jedynie obowiązek zwrotu przedmiotu odwołanej darowizny stosownie do przepisów

o bezpodstawnym wzbogaceniu. Dla wywołania skutku rzeczowego konieczne jest przeniesienie własności darowanej nieruchomości z powrotem na darczyńcę, które zasadniczo powinno nastąpić w drodze umowy. Jeżeli jednak do umowy nie dojdzie, pozostaje darczyńcy droga powództwa

o zobowiązanie obdarowanego do przeniesienia własności nieruchomości. Przyjmuje się, iż prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek strony do złożenia oznaczonego oświadczenia woli zastępuje to oświadczenie (art. 64 k.c. oraz art. 1047 k.p.c.) (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 07 stycznia 1967 roku, III CZP 32/66, opubl. OSNC 1968/12/199).

Należy jednak wskazać, że – aby można było żądać zobowiązania obdarowanego do przeniesienia własności nieruchomości – odwołanie darowizny musi być skuteczne.

Zgodnie z treścią art. 898 § 1 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności.

Umowa darowizny rodzi pomiędzy darczyńcą a obdarowanym pewien stosunek etyczny wyrażający się w moralnym obowiązku wdzięczności. Obowiązek ten nabiera szczególnego charakteru, gdy do zawarcia umowy dochodzi pomiędzy osobami najbliższymi, których powinność świadczenia pomocy i opieki wynika już z łączących strony umowy stosunków rodzinnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 października 2005 roku, I CK 112/05, opubl. Lex numer 186998)

Pojęcie rażącej niewdzięczności nie jest definiowane ustawowo.

W judykaturze za niewdzięczność uważa się świadome naruszenie podstawowych obowiązków ciążących na obdarowanym względem darczyńcy, krzywdzące darczyńcę. Nie ulega również wątpliwości, iż niewdzięczność w stopniu rażącym może polegać nie tylko na działaniu, lecz także na zaniechaniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 roku,

V CKN 1599/00, opubl. Lex numer 53220). Chodzi tu przede wszystkim

o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub czci albo przeciwko majątkowi darczyńcy oraz o naruszenie przez obdarowanego spoczywających na nim obowiązków wynikających ze stosunków osobistych, w tym również rodzinnych, łączących go z darczyńcą, oraz obowiązku wdzięczności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 07 maja 2003 roku, IV CKN 115/01, opubl. Lex numer 137593). Rażącą niewdzięczność musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Ocena, czy doszło po stronie obdarowanego względem darczyńcy do rażącej niewdzięczności, wymaga rozważenia każdego przypadku indywidualnie, na podstawie konkretnych okoliczności sprawy i wymyka się szerszym uogólnieniom. Mieć więc trzeba na względzie kryteria obiektywne

i subiektywne. Te pierwsze, to na przykład stosunki panujące w danym środowisku społecznym, zwyczaje utrzymujące się na danym obszarze

i indywidualne przymioty osób zainteresowanych, te drugie, to przede wszystkim wewnętrzne odczucia darczyńcy.

W ocenie Sądu Okręgowego sam fakt prawomocnego skazania obdarowanej za przestępstwo kradzieży kwoty ponad 90 000 złotych na szkodę darczyńcy przemawia za uznaniem, że A. W. dopuściła się rażącej niewdzięczności. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika pozwanego

z żadnych czynności: oświadczenia czy zachowania się powódki nie wynika, by przebaczyła obdarowanej. Kategoryczne twierdzenia B. D. wskazują, że cały czas czuje żal do wnuczki nad którą przez tyle lat sprawowała osobistą opiekę i której przekazała posiadaną nieruchomość oraz zawierzyła jej wręczając kartę do bankomatu. Podkreślić należy, że A. W. nawet nie przeprosiła babki za zaistniałą sytuację, a jedynie zostawiła ją własnemu losowi i sprzedała pozostałą część udziałów we własności nieruchomości pozwanemu, dzięki czemu stał się jedynym właścicielem, mimo, że wiedziała o odwołaniu w stosunku do niej umowy darowizny.

Zgodnie z art. 899 § 3 kc darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego.

W ocenie Sądu powódka udowodniła, że dotrzymała terminu do odwołania darowizny. Jak wynika z notatki urzędowej i protokołu przesłuchania powódki B. D. powzięła wiadomość o zachowaniu obdarowanej w marcu 2014 roku i w marcu 2015 roku złożyła oświadczenie o odwołaniu darowizny, które dotarło do A. W. w dniu 5 marca 2015 roku.

Odnosząc się do zarzutu braku legitymacji po stronie pozwanego podnieść należy, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądów, które Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela „w sytuacji nieodpłatnego rozporządzenia przez obdarowanego przedmiotem darowizny na rzecz osoby trzeciej, to na tę osobę przechodzi obowiązek zwrotu przedmiotu darowizny

w razie skutecznego jej odwołania” (por. wyrok Sądu Apelacyjnego

w Białymstoku z dnia 12 grudnia 2012 roku I ACa 654/12, wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 15 stycznia 2014 roku I ACa 648/13). Podkreślić należy, że możliwość skierowania powództwa przeciwko pozwanemu wynika wprost

z treści art. 407 kc stosowanego odpowiednio poprzez art. 898 § 2 kc do zwrotu odwołanej darowizny. Od chwili zdarzenia uzasadniającego odwołanie darowizny (a zatem od chwili, gdy powódka dowiedziała się, że obdarowana ją okradła) obdarowana ponosi odpowiedzialność na równi z bezpodstawnie wzbogaconym, który powinien się liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Ponieważ obdarowana rozporządziła przedmiotem darowizny, wprawdzie wcześniej niż powódka dowiedziała się o nagannym zachowaniu, to jednak w niniejszej sprawie nadal mają zastosowanie przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Oczywiście nabywca nie może być traktowany jako ten, który powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu do czasu, gdy dowiedział się o obowiązku zwrotu i gdyby przed odwołaniem darowizny rzecz sprzedał lub utracił, nie byłoby podstaw do żądania zwrotu od niego. Jednak ponieważ nadal jest właścicielem darowanej nieruchomości znajdują zastosowanie przepisy dotyczące odwołania nieruchomości i nabycia przedmiotu darowizny bez podstawy prawnej. Pozwanego należy traktować jak bezpodstawnie wzbogaconego od chwili w jakiej dowiedział się o fakcie odwołania darowizny, najpóźniej od wytoczenia powództwa. Jak wynika jednak z zeznań A. W. wiedział o tym wcześniej i był świadomy rażąco niewdzięcznego zachowania swojej żony w stosunku do jej babki.

Istnieją więc podstawy do zobowiązania pozwanego do złożenia oświadczenia woli przenoszącego nieodpłatnie na rzecz B. D. posiadanych przez niego udziałów, które były przedmiotem darowizny uczynionej na jego rzecz przez ówczesną żonę A. W. aktem notarialnym z 8 stycznia 2008 roku.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku.

W punkcie drugim wyroku Sąd na podstawie art. 98 k.p.c. zasądził od pozwanego M. W. na rzecz powódki poniesione przez nią koszty postępowania obejmujące wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3600 złotych (ustalone zgodnie ze stawką przyjętą w § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu) i opłatę skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych.

Z uwagi na to, że M. W. przegrał niniejszy proces Sąd nakazał pobrać od niego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 6 000 złotych tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej w sprawie (punkt IV wyroku).